

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

דבר תורה פרשת" שמות" חורף תשס"ו. 2006 **לאון אלמליח** **דבר תורה שניתן ב קהילת "מבקשי דרך"**

שבת שלום לכולם!

בראשית דברי אספר לכם סיפור שקרה לי ב קיץ 1967 בימי מלחמת ששת הימים

ולאחריה כשחייתי בטנג'יר בגלות מרוקו, ואני בתקופת התבגרותי. לאחר מלחמת ששת הימים היו התנכלויות ליהודים בכל רחבי מרוקו. האווירה ברחוב ובעיתונות הייתה עוינת מאד. על פי הזכור לי היו 2 מיקרים של דקירת יהודים, הפגנות רחוב נגד היהודים והתפרעויות נגדם. הזיכרון המשמעותי ביותר מאותה תקופה היה הפחד לצאת לרחוב. משפחתנו כמו הקהילה כולה הסתגרה בבתיים. הרגשנו כלואים בתוך בתינו אין יוצא ואין בא.

הרגשת חוסר האונים ליוותה אותנו בגלל חוסר יכולת להגן על עצמנו. בתנאים אלה ומרד הנעורים שבי, נשבעתי אז, שבמקום כזה אני לא נשאר ולא משנה לאן אני אצא- כך נחתתי בסוף השנה ההיא בישיבה בצרפת.

התנסות זו חיזקה אצלי את הרצון ואת ההחלטה שעשיתי שנתיים מאוחר יותר לעלות לבד לארץ ישראל אבל לשמחתי גם הורי ובני משפחתי עזבו את טנג'יר והצטרפו אלי בשנת 1969 לארץ.

חוויה זו התעוררה בי כאשר הכנתי את דבר התורה בפרשת שמות. הנושא שבו אעסוק הוא, אם כן, החוויה של החיים בגלות, הסיבות לגלות ומשמעותה של הגלות לאורך ההיסטוריה של עם ישראל. בפרשת וייגש בספר בראשית מתוארת ראשיתה של גלות מצרים. בני יעקב ירדו מצרימה בשל הרעב הכבד בארץ כנען. פרעה מלך מצרים התיר זאת ליוסף כמחווה על כל מה שעשה לטובת פרעה. אבל גם פרעה היה אמור להרוויח מטוב ליבו ומהכנסת האורחים הזאת ולכן התנאי היה שבני יעקב ימשיכו ב רעיית הצאן" כמקצוע " כי תועבת מצרים כל רועי צאן".

קהילת מבקשי דרך, ע"ר

ש"י עגנון 22 ירושלים 93589 קווי אוטובוס 22, 13, 24, 4

טל: 02-6792501 פקס: 02-6786207

דואר אלקטרוני: kehillah@bezeqint.net

אתר אינטרנט: www.mevakshei.org

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

כלומר הם היו אמורים לעסוק במקצוע "מבוקש" שהמצרים סירבו לעסוק בו ולכן היה להם תפקיד חשוב מבחינה כלכלית.

בני יעקוב התיישבו בארץ גושן אשר בדלתה של הנילוס, ארץ פורחת ודשנה

פרק מ"ז

וַיְהִי אֲמֹר פָּרַע הָאֵל-יוֹסֵף לְאֹמֵר אֲבֹיָהּ וְאָתָּה יִבְרָאוּ אֵלַי, וְאֶרְךָ מִצְרַיִם לְפָנָי וְהָיָה לְךָ אֶת-אֲבֹיָהּ יִשְׁבּוּ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וְאִם-יִדְעַתְּ וְיִשְׁבְּבוּ אֲנִשְׁיֶיךָ לְיָ וְשִׁמְתֶם שָׂרֵי מִקְנֵה עֹלְאֶשְׂרָל, י: ז וַיַּבֵּא יוֹסֵף אֶת-יָעֶקֶב בְּאֶרֶץ יוֹזָן, עֵמֶד הוּא לְפָנָי פָּרַע הָאֵל וַיַּבֵּרְךָ יָעֶקֶב אֶת-פָּרַע הָאֵל:

לעומת זאת מצבם של בני העם המצרי היה שונה לחלוטין. חלום פרעה על הפרות הרזות התממש והעם המצרי סבל מרעב. יוסף במשך שבע שנים אסף מהעם המצרי תבואה שאותה איפסן במחסנים. עכשיו כשכולם היו רעבים הוא מכר זאת לעם המצרי תמורת רכושם, הם מכרו את כל צאנם בשנה הראשונה. בשנה השנייה הם נהפכו לעבדים של פרעה כתוצאה מכך שמכרו את כל אדמותיהם בעבור פת לחם. עיין **פרק מז פסוק: טו-כז עמוד**

ע"ד בסידור שלנו:

ובאותו הזמן שהמצרים הפכו לעבדים בני ישראל נהנו משפע כלכלי תחת חסותו של יוסף

פסוק יב. וַיִּכְלְפוּ לְיוֹסֵף אֶת-אֲבֹיָהּ וְאֶת-אָחִיו וְאֶת-יָעֶקֶב וְאֶת-יָעֶקֶב

כָּל-בְּיֹתָאֵבִיּוֹ לְקָחַם לְפָנָי הַטָּהוֹר:

פסוק כ"ז: וַיִּשְׁבּוּ יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן

וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ וַיַּפְרוּ וַיַּרְבּוּ וַיִּמְאָדוּ:

ולא רק שפע כלכלי אלא אף התרבות ושגשוג יש כאן.

הרלב"ג (לוי בן גרשום-1288-1344 Bagnole-Provence מהאסכולה האריסטוטלית) בפירושו עומד על ההנגדה המפורשת הזאת. באמצעותה של ההנגדה הזאת

קהילת מבקשי דרך, ע"ר

ש"י עגנון 22 ירושלים 93589 קווי אוטובוס 22, 13, 24, 4

טל: 02-6792501 פקס: 02-6786207

דואר אלקטרוני: kehillah@bezeqint.net

אתר אינטרנט: www.mevakshei.org

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

התורה רומזת על כך שהמצב בו המצרים הינם עבדים המשועבדים לפרעה, בזמן שבני-ישראל חופשיים ומשגשגים, יעורר בהכרח קנאה וישמש יסוד לשנאה ולקונפליקט בעתיד.

מצב זה של חוסר איזון לא נמשך הרבה זמן, והוא נפסק כאשר " מלך חדש קם למצרים אשר לא ידע את יוסף"! כלומר זהו מלך שלא היה מחויב יותר ליוסף. מלך זה מבטא את רגשות הקנאה והשנאה שהיו משותפים לעם המצרי כלפי בני יעקוב, והוא ויועציו "החרטומים" מתכננים את הנקמה באמצעות חוקים חדשים.

הגזירות מופעיות בסדר עולה תוך תיכנון מפוכח עד לשעבודם של ישראל כעבדים לפרעה.

(שמות א, ח-ט). עמוד פ"ג

"וַיֵּאמֶר אֶל עַמּוֹ הַזֶּה עִם בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל כִּבְּ וְעַצְמוֹת מִחַיֵּי הַבָּה נִתְחַכְמָה לוֹ פֶּן יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסֵף גַּם הוּא עַל שׁוֹנְאֵינוּ וְנִלְחַם בָּנוּ וְעָלָה מִן הָאָרֶץ"

פרעה אינו מעז להפעיל את מלוא עוצמתו בבת אחת ובפתאומיות. וככל שצעדי הגזרות נוחלים כשלון כך מגביר פרעה את חומרתם. נראה שבני ישראל הופכים למעשה כמו העם המצרי למשועבדים לפרעה. ודי בכך כדי לאזן את העיוות הקיים בין מעמד בני ישראל ובין העם המצרי!

אך פרעה וגם המצרים לא מסתפקים בכך. פרעה גוזר גזרות להשמדת ממשית של דור העתיד של בני ישראל כמו ציווי למיילדות, ולאחר שלא הצליח בכך הגדיל לעשות והתיר את דמם של בני ישראל לכל אדם מצרי כאשר ציווה על כל מצרי להרוג כל בן זכר. התסריט הזה הוא דגם שחוזר על עצמו בהיסטוריה של העם שלנו והוא:.

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

- 1 - העם היהודי מתנהג לפי אותו דפוס של -גלות מרצון או שלא מרצון - רווחה-שיעבוד -השמדה או גירוש.
- 2- אנו עדים באותם מהלכים בהיסטוריה בהם מדינות וממלכות היו מעוניינות בתפקידם של היהודים כמאיצים ומפתחים את הכלכלה במדינתם.,
- 3 - וגם היו ממנים את היהודים בתפקידים שלמלכות לא היה עניין לבצע בעצמה על מנת לא לאבד את הפופולאריות שלה, אלא תפקידים "מלוכלכים" אלה הוטלו על היהודים. לדוגמא: תפקידים כמו שרי אוצר, ממונים על גבית המיסים.
- רק מה? לאחר שתושביה של הממלכה הגיעו לרווחה ולאחר שהתפקיד ה"מלוכלך" בוצע גברה השנאה של העם כלפי היהודים ותפקידם הכלכלי הסתיים. כאן מתחיל הפרק של הגזירות על היהודים. גזרות אלה הן לעיתים מיסוי כבד או דיכוי ומצור ובהמשך גם גירוש או והשמדה במקרה הקיצוני.
- כדי להדגים את קיומו של הדגם הזה בהיסטוריה היהודית אפרוש לפניכם בקצרה שתי דוגמאות מתקופות שונות וממקומות שונים שיש בהן הקבלה מדהימה למקרה של הפרשה שלנו.
- הדוגמה הראשונה -בדמדומי השלטון המוסלמי בספרד ובשלב המעבר משלטון מוסלמי לשלטון נוצרי המכונה ע"י הנוצרים רקונקויסטה. לאחר שנים ארוכות של רגיעה ושלווה של חיים יהודיים תחת כנפי האיסלאם, במאה ה-12 עולות מצפון אפריקה לעבר חצי האי האיברי כנופיות של מוסלמים הנקראות האלמואחידין, כנופיות שפגעו ביהודים. היהודים בורחים צפונה וחוברים אל הנוצרים. הנוצרים מצידם נעזרים ביהודים על מנת ליישב מחדש את ספרד לאחר שעברה לידיהם ומרבית תושביה המוסלמים ברחו. וכך קורה שהיהודים הם מהמתיישבים הראשונים בערים המתחדשות, מקצים להם מקום טוב למסחר ונוח להגנה. בטודילה למשל הייתה שכונת היהודים מעין עיר מבוצרת לעצמה.

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

בשנת 1170 הבטיח מלך טודילה בכתב זכויות ליהודי המקום הבטחות בנוגע להגנתם על ידי תיקון חומות שכונתם ומאפשר להם להתגונן מפני אויבהם, ואם התוקפים אותם יהרגו, יהיו היהודים פטורים מעונש. כמו כן תופסים בני משפחות יהודיות משכילות ומיוחסות עמדות מרכזיות בחצרות המלכויות כרופאים, יועצים, פעילים בחיי התרבות ועוד. לאחר שהשלטון הנוצרי התבסס בכל ספרד, בשנת 1492 כולנו יודעים מה עלה בגורלם של יהודי ספרד.

הדוגמה השנייה מתייחס לתקופה מאוחרת יותר: יהדות גרמניה מאמצע המאה ה-18 ועד עליית היטלר לשלטון במאה העשרים. בספרו של הסופר והעיתונאי עמוס אילון. הנקרא –"רקוויאם גרמני" ישנו תיאור מפורט של תקופה זו.

זוהי הביוגרפיה הקולקטיבית של יהודי גרמניה בעת החדשה מן המאה ה-18 עד עליית

היטלר לשלטון. הספר כולל גם אירועים חשובים וסיפורם של האישים המרכזיים של יהדות גרמניה בעת ההיא.

קהילה זו פרחת וחייה ברווחה. קהילה מצליחה ומוערכת על ידי הסביבה, אשר הוציאה מתוכה גאונים וגדולי סופרים ומשוררים, ענקי המדע והפסיכולוגיה, והכספים, אך הגיעה לסוף כל כך לא צפוי ודרמטי.

בהקדמה לסיפור מתאר אילון כיצד מיעוט יהודי קטן המהווה אחוז כה קטן של האוכלוסייה בגרמניה מצליח לעורר איבה כה רבה – אני מצטט –

" למיעוטים אחרים היה ייצוג מספרי גדול פי כמה ובכל זאת מבחינה כלכלית ותרבותית לא היה מיעוט דתי או אתני כה בולט וכה מוגדל ומנופח בדעת הקהל לטוב ולרע"
" בתוך תקופה קצרה יחסית העמידה קהילה קטנה זו שורה של יזמים, אמנים, סופרים, בעלי טורים מלומדים, ופעילים פוליטיים רדיקלים – ההצלחה היהודית הבולטת עוררה רגשות עזים של קנאה, טינה וסקרנות חולנית פורנוגרפית כמעט.
בראי המעוות של הדמיון העממי השתקפו היהודים כמרובים ממספרם בפועל כאיום כביכול על האחדות, הרווחה הכלכלית, הזהות, התרבות ו"הבריאות" הלאומית – ציטוט מהקדמה בעמוד 11. סוף ציטוט –

קהילת מבקשי דרך, ע"ר

ש"י עגנון 22 ירושלים 93589 קווי אוטובוס 22, 13, 24, 4

טל: 02-6792501 פקס: 02-6786207

דואר אלקטרוני: kehillah@bezeqint.net

אתר אינטרנט: www.mevakshei.org

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

ראינו את הופעת הדפוס החוזר של ההיסטוריה היהודית, שהופעתו הראשונה היא בפרשתינו.

שתי הדוגמאות שהובאו כאן הן מתקופות קריטיות בחיי העם היהודי. תקופות שהסתיימו בטרגדיה אדירה, חורבן והרס, ושקדמו לחורבן זה פריחה עצומה.

אנו עדים היום לקיומו של מרכז יהודי בארץ ישראל שבצידו ממשיכה להתקיים "גלות" מרצון של מיעוט יהודי. המרכז היהודי בארצות הברית הינו מרכז מפואר וחזק ביותר. אני מקווה שהמודל של הגורל היהודי שהודגם כאן לא ישנה. אנו יודעים שההיסטוריה היא מורכבת ולעיתים מפתיעה ובלתי צפויה. וימים יגידו מה יהיה גורל המדינה היהודית וגורל היהודים בארצות הפזורה.

הדילמות ברמה האישית הן רבות ומלוות את היהודים מאז שהחלה התופעה של פזורה. ראייה לקיום הדילמה הזאת בימי הביניים אביא מתוך ספר "הכוזרי":

"היהודי נושא את עול הגלות "בין" הכרח לרצון—ה"בין" חשוב ביותר מכיוון שהיהודי הרגיל נמצא מבחינה נפשית במצב ביניים, כפייה ובחירה משמשים בערבוביה בקבלת הגלות עליו. דברי רבי יהודה הלוי בספר "הכוזרי" פרק א-קטו

מתוך תחושות אלו התבונן רבי יהודה הלוי במציאות סביבו והעדיף עליה במפורש את הישיבה בארץ ישראל שהייתה אז חרבה. :

טוב יום על אדמת אל / מאַלף באַדמת יר
ידידות תרבות הרצל / מאַרמין כל מנזר
כי באלה אגאל - / ובזה אעבוד אכזר

התנועה ליהדות מתקדמת בישראל
יש יותר מדרך אחת להיות יהודי

קהילת מבקשי דרך, ע"ר

ש"י עגנון 22 ירושלים 93589 קווי אוטובוס 22, 13, 24, 4

טל: 02-6792501 פקס: 02-6786207

דואר אלקטרוני: kehillah@bezeqint.net

אתר אינטרנט: www.mevakshei.org

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

לסיכום:

בראשית דברי סיפרתי על מעשה ההגשמה שלי ומשפחתי... לדעתי, למרות הקשיים והספקות, מדינת ישראל והציונות הם עדיין התשובה גם היום ואלטרנטיבה לכל הגלויות.

אני מאחל לעצמנו "הציונים" להפוך את הארץ הזאת לארץ מושכת גם ליהודי התפוצות, לא רק כמדינת מקלט לכל יהודי המצוקה בעולם בכל זמן ובכל מקום. אלא מוקד משיכה ליהודים שבעים שיבואו ויעשירו גם אותנו בממונם, במיומנותם, בחידושיהם, ובתרבותם העשירה שרכשו ברחבי תבל. יהי רצון שאנו, ארצנו, ותרבותינו כאן לא רק תהיה אור לגויים אלא גם אור ומוקד משיכה לעם היהודי בכל התפוצות. אמן.

אנחנו נשמח לקבל את פניהם של חברינו
גם אם אין באפשרותם לשלם את המחיר המלא.